

BELGISCHE SENAAT**ZITTING 1989-1990**

6 JUNI 1990

**ONDERZOEK VAN HET 146^e BOEK
VAN HET REKENHOF****SENAT DE BELGIQUE****SESSION DE 1989-1990**

6 JUIN 1990

**EXAMEN DU 146e CAHIER
DE LA COUR DES COMPTES**

Op 6 juni 1990 heeft de plenaire vergadering van de Commissie voor de Financiën het hierbij gevoegde verslag van de Subcommissie onderzocht en met algemene stemmen van de 13 aanwezige leden goedgekeurd.

De Voorzitter,
E. COOREMAN.

Le 6 juin 1990, l'assemblée plénière de la Commission des Finances a, après examen, approuvé à l'unanimité des 13 membres présents, le rapport ci-joint de la Sous-Commission.

Le Président,
E. COOREMAN.

Aan de werkzaamheden van de Subcommissie hebben deelgenomen:

Vaste leden: de heren Wintgens, voorzitter; Aerts, De Bremaeker, Hatry en mevr. Truffaut, rapporteur.

Plaatsvervanger: mevr. Cahay-André.

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen:

Vaste leden: de heren Cooreman, voorzitter; Aerts, de Clippele, Deprez, de Wasseige, Didden, Evers, Garcia, Hatry, Hofman, Kenzeler, Moens, Paque, Van Hooland, Van Thillo, Weyts en Wintgens.

Plaatsvervanger: de heer Dufaux.

Andere senator: mevr. Dardenne.

Ont participé aux travaux de la Sous-Commission:

Membres effectifs: MM. Wintgens, président; Aerts, De Bremaeker, Hatry et Mme Truffaut, rapporteur.

Membre suppléant: Mme Cahay-André.

Ont participé aux travaux de la Commission:

Membres effectifs: MM. Cooreman, président; Aerts, de Clippele, Deprez, de Wasseige, Didden, Evers, Garcia, Hatry, Hofman, Kenzeler, Moens, Paque, Van Hooland, Van Thillo, Weyts et Wintgens.

Membre suppléant: M. Dufaux.

Autre sénateur: Mme Dardenne.

VERSLAG
NAMENS DE SUBCOMMISSIE VAN DE
COMMISSIE VOOR DE FINANCIEN
UITGEBRACHT
DOOR MEVR. TRUFFAUT

NOOT

De Subcommissie heeft op 14 februari 1990 een onderzoek gewijd aan het 146e Boek van het Rekenhof.

In overleg met de bevoegde Subcommissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en met het Rekenhof, wordt overeengekomen dat de Subcommissie van de Senaat de volgende onderwerpen van het 146e Boek zal behandelen:

a) Administratief en geldelijk statuut.
 Pensioenen (blz. 218 tot 256).

b) Ministerie van Openbare Werken. Toekenning van een vergoeding als gevolg van een fout begaan door een orgaan van de Staat (blz. 264).

c) Ministerie van Landsverdediging.
 Contracten voor leveringen voorafgegaan door intentiebrieven die niet gepaard gaan met een boekhoudkundige vastlegging.
 Prijzencontrole (blz. 116).

RAPPORT
FAIT AU NOM
DE LA SOUS-COMMISSION
DE LA COMMISSION DES FINANCES
PAR Mme TRUFFAUT

NOTE

La Sous-Commission des Finances a examiné le 146e Cahier de la Cour des comptes lors de sa réunion du 14 février 1990.

Après concertation avec la Sous-Commission compétente de la Chambre des Représentants et la Cour des comptes, il a été convenu que la Sous-Commission du Sénat examinerait les points suivants du 146e Cahier de la Cour des comptes:

a) Statuts administratif et pécuniaire.
 Pensions (pp. 219 à 257).

b) Ministère des Travaux publics. Octroi d'une indemnité à la suite d'une faute commise par un organe de l'Etat (p. 265).

c) Ministère de la Défense nationale.
 Contrats de fournitures précédés de lettres d'intention non assorties d'un engagement comptable.

Contrôle des prix (p. 117).

I. ADMINISTRATIEF EN GELDELIJK STATUUT

*A. Uiteenzetting door een
vertegenwoordiger van het Rekenhof (blz. 218-256)*

TOESTAND VAN HET PERSONEEL

1. Inleiding

Het 146e Boek bevat de opmerkingen die het Hof heeft geformuleerd betreffende de administratieve en geldelijke toestand van de personeelsleden van de openbare sector, alsmede de toestand inzake pensioenen.

Hoewel de briefwisseling met de verantwoordelijke ministers soms tien jaar bestrijkt, wordt er niet altijd gevolg gegeven aan de opmerkingen van het Hof.

De kritiek die het Hof formuleert in het vlak van de bezoldigingen kan evenwel tot gevolg hebben dat het Hof moet weigeren het pensioen van de betrokkenen te viseren.

De tekst die hierna volgt, geeft een thematische uiteenzetting van de voornaamste opmerkingen uit het 146e Boek die nog actueel zijn.

2. Administratieve toestand van het personeel

2.1. Niet-aanpassen van het statuut

Betrokken instellingen:

— Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (blz. 218);

— Nationale Arbeidsraad (blz. 232).

Destijds werden koninklijke besluiten tot vaststelling van het personeelsstatuut van die instellingen genomen; men streefde daarbij naar een zo groot mogelijke overeenstemming met het statuut van de rijksambtenaren.

Dat laatste is sedertdien evenwel gewijzigd, zonder dat het personeelsstatuut van de twee geciteerde instellingen werd aangepast.

2.2. Personeelsstatuut en privaatrechtelijke arbeidsverhouding

Betrokken instelling:

— Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet (blz. 244).

Hoewel uit de parlementaire voorbereiding, de jurisprudentie en de rechtsleer blijkt dat de wetgever wenste dat de werknemers van de instellingen van openbaar nut waarop de wet van 16 maart 1954 van toepassing is, onderworpen zouden zijn aan een

I. STATUTS ADMINISTRATIF ET PECUNIAIRE

*A. Exposé d'un
représentant de la Cour des comptes (pp. 219-257)*

SITUATION DU PERSONNEL

1. Introduction

La Cour des comptes a formulé de multiples observations au sujet de la situation administrative et pécuniaire des agents du secteur public, ainsi qu'en matière de pensions.

Bien que la correspondance échangée avec les ministres responsables s'étale parfois sur dix ans, il n'est pas toujours donné suite aux observations de la Cour.

Or, les critiques que celle-ci formule dans le domaine des traitements peuvent avoir pour effet de l'amener à refuser son visa à l'octroi de la pension aux intéressés.

Le texte ci-dessous est un exposé par thèmes des observations principales contenues dans le 146e Cahier qui restent d'actualité.

2. Situation administrative du personnel

2.1. Non-adaptation des statuts

Organismes concernés:

— Conseil central de l'Economie (p. 219);

— Conseil national du Travail (p. 233).

Des arrêtés royaux ont été pris en leur temps fixant le statut du personnel de ces organismes, en cherchant à s'aligner le plus possible sur le statut des agents de l'Etat.

Toutefois, ce dernier a été modifié depuis lors, sans que les statuts du personnel des deux organismes cités soient adaptés en conséquence.

2.2. Statut du personnel et régime juridique des relations de travail

Organisme concerné:

— Institut national de Crédit agricole (p. 245).

Les travaux préparatoires, la jurisprudence et la doctrine imposent que les agents des organismes d'intérêt public relevant de la loi du 16 mars 1954 soient soumis à un statut de droit public. L'organe dirigeant de l'I.N.C.A., avec l'accord de son Ministre

publiekrechtelijk statuut, heeft het leidinggevende orgaan van die instelling, met instemming van zijn toezichthoudende Minister, geopteerd voor een stelsel van arbeidsverhoudingen dat op het privaatrecht steunt, zulks ondanks het bestaan van een statuut dat op de personeelsleden ervan van toepassing is.

De Nationale Delcredere dienst, een vergelijkbare instelling die aan dezelfde wetsbepalingen onderworpen is, heeft wel een publiekrechtelijk statuut voor zijn personeelsleden ingevoerd.

Bovendien zouden de statutaire bepalingen die in de kwestieuze instelling van kracht zijn, aangevuld moeten worden in domeinen zoals de arbeidsduur, de verloven, het ziekteverzuim, enz.

2.3. Aanwerving van personeelsleden die deeltijds werken

Betrokken instelling:

— Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet (blz. 246).

Die wijze van aanwerving steunt op geen enkele bepaling van het personeelsstatuut van de instelling.

2.4. Reaffectatie van het onderwijzend personeel (blz. 224)

Hoewel de wetgever sedert 1967 voorzien heeft in de mogelijkheid dat leerkrachten uit het rijksonderwijs die door de Administratieve Gezondheidsdienst ongeschikt zijn verklaard, verder een ambt uitoefenen in de ministeries of instellingen van openbaar nut, zijn de uitvoeringsbesluiten die voor de toepassing van die bepaling vereist zijn, nog steeds niet genomen.

2.5. Syndicaal verlof van de gesubsidieerde personeelsleden van de gesubsidieerde onderwijsinstellingen (blz. 228)

De gesubsidieerde personeelsleden van de gesubsidieerde onderwijsinstellingen die, hetzij gelijkgesteld zijn met de vastbenoemde personeelsleden, hetzij vast benoemd zijn en wier benoeming erkend is, zijn met verlof wanneer zij een vakorganisatie op regelmatige wijze en permanent vertegenwoordigen. Dit verlof wordt op aanvraag van de betrokken syndicale organisatie toegestaan.

Het is evenwel gebleken dat verlofaanvragen slechts korte tijd vóór de eigenlijke aanvangsdatum worden ingediend en dat het ministerieel akkoord derhalve soms maanden, zelfs jaren na de ingangsdatum van de syndicale detachering tot stand komt.

Tevens werd vastgesteld dat de erkenning van de vaste benoeming van sommige personeelsleden niet conform de bepalingen van het toepasselijk besluit geschiedde, waardoor het verlenen van het syndicaal verlof derhalve niet in overeenstemming is met de geldende regeling.

de tutelle, a opté pour un régime de relations de travail fondé sur le droit privé, malgré l'existence d'un statut applicable à son personnel.

On notera que l'Office national du Ducroire, institution comparable et soumise aux mêmes dispositions légales a, elle, établi un statut de droit public pour son personnel.

De plus, les dispositions statutaires en vigueur dans l'organisme en cause devraient être complétées dans des domaines tels que la durée du travail, les congés, les absences pour maladie, etc.

2.3. Recrutement de personnel exerçant des prestations à temps partiel

Organisme concerné:

— Institut national de Crédit agricole (p. 247).

Ce type de recrutement ne se fonde sur aucune disposition du statut du personnel de l'organisme.

2.4. Réaffectation du personnel enseignant (p. 225)

Bien que le législateur ait, depuis 1967, prévu la possibilité, pour les enseignants de l'Etat qui ont été déclarés inaptes par le Service de santé administratif, de poursuivre l'exercice de fonctions dans les ministères et les organismes d'intérêt public, les arrêtés d'exécution indispensables à la mise en œuvre de cette disposition n'ont toujours pas été pris.

2.5. Congé syndical des membres du personnel subventionné des établissements d'enseignement subventionnés (p. 229)

Le congé syndical est accordé aux membres du personnel subventionné des établissements d'enseignement subventionnés qui sont soit assimilés aux membres du personnel nommés définitivement, soit nommés définitivement et dont la nomination est agréée, lorsqu'ils représentent une organisation syndicale de manière régulière et permanente. Ce congé est accordé à la demande de l'organisation syndicale concernée.

Il est apparu que certaines demandes de congé sont introduites peu de temps avant leur prise de cours et que, de ce fait, les autorisations ministérielles ne parviennent que plusieurs mois, voire plusieurs années, après le début de la mission syndicale.

En outre, il a été constaté que l'agrément de la nomination définitive de certains membres du personnel n'était pas intervenue conformément aux dispositions de l'arrêté, l'octroi du congé syndical ne respectant dès lors pas le règlement en vigueur.

2.6. Onregelmatige benoemingen

2.6.1. Regie der Luchtwezen (blz. 236)

— Benoeming tot « eerste »

Negen titularissen van basisgraden zijn bevorderd tot de overeenstemmende bevorderingsgraad met de benaming « eerste » zonder dat ze de vereiste twaalf jaar graadanciënniteit bezaten.

Als gevolg van de opmerkingen van het Hof werden die bevorderingen ingetrokken en heeft de Administratie besloten de onverschuldigde bedragen terug te vorderen.

Slecht één betrokken personeelslid gaf gevolg aan dit besluit tot terugvordering. De anderen hebben bij de Raad van State een verzoek tot vernietiging van de intrekingsakte ingediend.

Die Raad steunde op zijn jurisprudentie betreffende de intrekking van rechtsceppende bestuurs-handelingen en stelde dat, aangezien de kwestieuze intrekkingen na de termijn van zestig dagen gebeurd zijn, ze onregelmatig zijn (24 november 1988, *Pas.*, 1989, I, 334).

Het Rekenhof heeft die jurisprudentie, die een hinderpaal vormt voor de uitoefening van zijn controle-opdracht, nooit aanvaard.

Onlangs heeft het Hof van Cassatie eveneens die jurisprudentie van de Raad van State verworpen (Cass. 21 april 1988, *Pas.*, 1988, I, 983). In dat verband kan eraan worden herinnerd dat de Commissie voor de Financien van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in haar vergadering van 3 juli 1989 het voornemen te kennen heeft gegeven een wetsvoorstel in te dienen dat de verplichting zou inhouden rechtsceppende bestuurshandelingen die onregelmatig zijn, binnen een termijn van drie jaar in te trekken.

— Benoeming van een adjunct-administrateur-generaal

Die benoeming was onwettig, hoofdzakelijk omdat de taalkaders niet waren aangepast om in de kwestieuze benoeming te voorzien. Bovendien heeft de Koning de betrokkene benoemd terwijl de benoemingsbevoegdheid aan de Minister was toegekend.

De benoeming dient derhalve van rechtswege als nietig te worden beschouwd. De Minister heeft dat tot nu toe niet aanvaard.

De benoeming van drie personeelsleden van dezelfde instelling, die eveneens door het Hof werd betwist, werd door de Raad van State vernietigd, precies omdat het taalkader niet op passende wijze was aangepast.

2.6. Nominations irrégulières

2.6.1. Régie des Voies aériennes (p. 237)

— Nomination au titre de « premier »

Neuf titulaires de grades de base ont été promus aux grades de promotion correspondants dénommés « premier » sans compter les douze années d'ancienneté de grade requises.

Suite aux observations de la Cour, ces actes de promotion ont été retirés et l'Administration a décidé de récupérer les indus.

Toutefois, seul un agent concerné a donné suite à cette décision. Les autres ont introduit un recours en annulation de l'acte de retrait auprès du Conseil d'Etat.

Ce dernier, se basant sur sa jurisprudence relative au retrait des actes administratifs créateurs de droits, a estimé que puisque les retraits en cause se sont effectués après le terme de soixante jours, ils sont irréguliers (24 novembre 1988, *Pas.*, 1989, I, 334).

La Cour n'a jamais accepté cette jurisprudence, qui l'entrave dans l'exercice de sa mission de contrôle.

Récemment, la Cour de cassation a, elle aussi, rejeté cette jurisprudence du Conseil d'Etat (Cass. 21 avril 1988, *Pas.*, 1988, I, 983). A cet égard, on peut également rappeler que la Commission des Finances de la Chambre des Représentants, lors de sa séance du 3 juillet 1989, a manifesté l'intention de déposer une proposition de loi visant à rendre obligatoire, dans un délai de trois ans, le retrait des actes administratifs, créateurs de droits, mais irréguliers.

— Nomination d'un administrateur général adjoint

Cette nomination était illégale, essentiellement parce que les cadres linguistiques n'avaient pas été adaptés pour permettre la nomination en cause. De plus, c'est le Roi qui avait nommé l'intéressé alors que la compétence de nommer était attribuée au Ministre.

Dès lors, la nomination devait être tenue pour nulle de plein droit. Le Ministre ne l'a pas admis jusqu'à présent.

La nomination de trois agents du même organisme, dont la Cour contestait aussi les nominations a été annulée par le Conseil d'Etat, précisément pour la raison que le cadre linguistique n'avait pas été adapté comme il aurait dû l'être.

2.6.2. Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (blz. 234)

Een apotheker van het R.I.Z.I.V. is, in vlakke loopbaan, bevorderd tot de graad van eerstaanwezend apotheker terwijl hij de vereiste negen jaar anciënniteit niet bezat.

Derhalve is zijn latere benoeming tot eerstaanwezend apotheker-directeur eveneens onregelmatig.

2.6.3. Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet (blz. 248)

Verskillende financiebeambten zijn bevorderd tot de graad van eerste financiebeambte terwijl ze de vereiste vier jaar anciënniteit niet bezaten.

Sommigen telden slechts anderhalf jaar anciënniteit.

Bovendien is in sommige gevallen de weddeschaal van eerste financiebeambte toegekend zonder dat de betrokkene die graad bezat.

3. Geldelijke toestand van het personeel

3.1. Lacunes in het geldelijk statuut

Betrokken instellingen:

— Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet (blz. 244);

— Nationale kas voor Beroepskrediet (blz. 250).

Hoewel de weddeschalen die aan de personeelsleden van die twee instellingen worden toegekend sedert de publikatie van het 146e Boek openbaar gemaakt zijn, vertoont hun geldelijk statuut nog grote leemten, onder meer betreffende de wijze van vaststelling van de wedde, de toekenning van toelagen, vergoedingen en andere geldelijke voordelen.

De raad van beheer van die instellingen dient derhalve geldelijke voordelen toe te kennen die geen reglementaire grondslag hebben.

3.2. Ontbreken van een reglementaire vaststelling van de weddeschalen

Betrokken instellingen:

— Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (blz. 218);

— Nationale Arbeidsraad (blz. 232);

— Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (blz. 234).

Sommige personeelsleden van deze instellingen worden bezoldigd krachtens weddeschalen die geen reglementaire grondslag hebben omdat ze niet bij koninklijk besluit zijn vastgesteld.

2.6.2. Institut national d'assurance maladie-invalidité (p. 235)

Un pharmacien de l'I.N.A.M.I., en carrière plane, a été promu au grade de pharmacien principal sans l'ancienneté requise de neuf ans.

Dès lors, sa nomination ultérieure de pharmacien principal-directeur est, elle aussi, irrégulière.

2.6.3. Institut national de crédit agricole (p. 249)

Plusieurs agents des finances ont été promus au grade d'agent des finances principal alors qu'ils ne possédaient pas les quatre ans d'ancienneté requis.

Certains ne comptaient qu'un an et demi d'ancienneté.

En outre, l'échelle de traitement d'agents des finances principal a été octroyée à plusieurs personnes non revêtues de ce grade.

3. Situation pécuniaire du personnel

3.1. Lacunes du statut pécuniaire

Organismes concernés:

— Institut national de crédit agricole (p. 245);

— Caisse nationale de crédit professionnel (p. 251).

Depuis que le 146e Cahier a été publié, les échelles de traitement octroyées aux membres du personnel de ces deux organismes ont été fixées réglementairement. Toutefois, le statut pécuniaire comporte encore de vastes lacunes, notamment quant à la façon de fixer le traitement, et quant à l'octroi d'allocations, d'indemnités et d'autres avantages pécuniaires.

Dès lors, le conseil d'administration de ces organismes est amené à accorder des avantages pécuniaires sans base réglementaire.

3.2. Absence de fixation réglementaire d'échelles de traitement

Organismes concernés:

— Conseil central de l'économie (p. 219);

— Conseil national du travail (p. 233);

— Institut national d'assurance maladie-invalidité (p. 235).

Certains membres du personnel de ces institutions sont rémunérés par des échelles de traitement qui n'ont pas de base réglementaire, faute d'être fixées par arrêté royal.

3.3. Geldelijke anciënniteit

3.3.1. Valorisering van diensten gepresteerd in de privé-sector

Betrokken instellingen:

— Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (blz. 218);

— Bedrijfsraad Voeding (sedertdien opgegeven) (blz. 218).

In strijd met de algemene regel die op de personeelsleden van de openbare sector van toepassing is en die stelt dat men bij de berekening van de geldelijke anciënniteit de in de privé-sector gepresteerde diensten niet mag valoriseren, is een dergelijke valorisering voor drie personeelsleden van deze instellingen doorgevoerd.

Aan hen is aldus een dergelijke anciënniteit van zes tot vijftien jaar toegekend.

Betrokken instelling:

— Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet (blz. 246).

Hoewel de raad van beheer van deze instelling besloten heeft om het geldelijk statuut van het Rijkspersoneel toe te passen voor zijn personeel, bevat de geldelijke anciënniteit die wordt toegekend, systematisch diensten die in de privé-sector werden gepresteerd, zonder dat zelfs de werkelijkheid en de duur van die diensten door de betrokkenen worden aangetoond.

Bovendien werden eveneens onvolledige prestaties gevaloriseerd, terwijl het geldelijk statuut van de rijksambtenaren die verwerpt.

3.3.2. Valorisering van de medische praktijk van de geneesheren-ambtenaren van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (blz. 234)

De reglementering bepaalt dat rekening wordt gehouden met de medische praktijk van die geneesheren voor de berekening van hun geldelijke anciënniteit.

Het begrip « medische praktijk » zou evenwel moeten worden bepaald.

Bovendien zouden de geneesheren de werkelijkheid en de duur van die praktijk moeten aantonen.

3.4. Toelagen en vergoedingen (blz. 234)

Diezelfde geneesheren ontvangen sedert twintig jaar een vergoeding die bestemd is om het ontbreken van privé-cliënteel te compenseren.

Die vergoeding bezit evenwel geen reglementaire grondslag.

Bovendien werd ze toegekend aan de adjunct-administrateur-generaal (thans gepensioneerd) die geen geneesheer was.

3.3. Ancienneté pécuniaire

3.3.1. Valorisation de services rendus dans le secteur privé

Organismes concernés:

— Conseil central de l'économie (p. 219);

— Conseil professionnel de l'alimentation (supprimé depuis lors) (p. 219).

En violation de la règle générale applicable aux agents du secteur public selon laquelle on ne peut valoriser, pour le calcul de l'ancienneté pécuniaire, des services rendus dans le secteur privé, pareille valorisation s'est produite pour trois agents de ces organismes.

Une ancienneté de cette nature de six à quinze années leur a ainsi été reconnue.

Organisme concerné:

— Institut national de crédit agricole (p. 247).

Bien que le conseil d'administration de cet organisme ait décidé d'appliquer à son personnel le statut pécuniaire des agents de l'Etat, l'ancienneté pécuniaire tient systématiquement compte des services rendus dans le secteur privé, au surplus sans que la preuve de la réalité et de la durée de ces services soit toujours apportée par les intéressés.

En outre, les prestations incomplètes sont aussi valorisées, alors que le statut pécuniaire des agents de l'Etat les rejette.

3.3.2. Valorisation de la pratique médicale des médecins-fonctionnaires de l'Institut national d'assurance maladie-invalidité (p. 235)

La réglementation prévoit la prise en considération de la pratique médicale de ces médecins pour le calcul de leur ancienneté pécuniaire.

Mais le concept de pratique médicale devrait être défini.

En outre, les médecins devraient apporter la preuve de la réalité et de la durée de cette pratique.

3.4. Allocations et indemnités (p. 235)

Ces mêmes médecins perçoivent, depuis vingt ans, une indemnité chargée de compenser l'absence de clientèle privée.

Mais cette indemnité n'a pas de base réglementaire.

De plus, elle a été accordée à l'administrateur général adjoint (actuellement à la retraite), qui n'était pas médecin.

3.5. Terugvordering (blz. 234)

Nog steeds bij het R.I.Z.I.V. werd de wedde van een ambtenaar op een geheel onregelmatige wijze vastgesteld ten einde hem dezelfde bezoldiging te verzekeren als bij zijn vorige werkgever.

De betrokkene is niet langer tewerkgesteld bij het R.I.Z.I.V., maar de onregelmatig gestorte bedragen zijn niet teruggevorderd.

3.6. Betaling van de maandelijkse bezoldiging in dertigsten (blz. 230)

De bezoldiging van de personeelsleden van de ministeries en van sommige instellingen van openbaar nut die ertoe gemachtigd werden hun ambt uit te oefenen met verminderde prestaties wegens sociale of familiale redenen of wegens persoonlijke aangelegenheden, wordt berekend naar rata van de werkelijke prestaties.

Daarentegen wordt de bezoldiging van de personeelsleden aan wie een verlof om dwingende redenen van familiaal belang werd toegestaan, ingeval het werkelijk aantal te betalen dagen meer dan vijftien bedraagt, berekend volgens een formule $\frac{30 - X}{30}$

waarin X het aantal verlofdagen voorstelt.

De tweede berekeningswijze levert voor het personeel in vergelijking met de eerste een voordeel op van gemiddeld 5,5 pct. tot 6,6 pct.

Het Hof heeft de Eerste Minister erop gewezen dat, mocht enkel de berekeningswijze *pro rata* worden toegepast, zulks zou leiden tot een besparing die, volgens een studie bij steekproef, minstens honderd miljoen frank per jaar zou bedragen.

3.7. Uitbetaling van de wedde bij anticipatie (blz. 254)

Terwijl volgens de geldende bepalingen vanaf 1984 de personeelsleden van de instellingen van openbaar nut na vervallen termijn worden betaald, vereffent de Nationale Kas voor Beroepskrediet nog steeds de wedden van haar personeelsleden bij anticipatie.

4. Pensioenen

4.1. Pensioenstelsels

Betrokken instelling:

— Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet (blz. 248-250)

In deze instelling werd een nieuw pensioenstelsel aangenomen met uitwerking op 1 januari 1982.

Het gaat om een groepsverzekering die bij O.M.O.B. werd afgesloten.

Dit is gebeurd zonder toestemming van de toezichthoudende Ministers, hoewel het stelsel geheel nieuwe bepalingen bevat, zoals de mogelijkheid een

3.5. Récupération (p. 235)

Toujours à l'I.N.A.M.I., le traitement d'un fonctionnaire avait été établi de façon totalement irrégulière, afin de lui assurer la même rémunération que celle qu'il percevait auprès de son employeur précédent.

L'intéressé n'est plus en fonction à l'I.N.A.M.I., mais les sommes versées irrégulièrement n'ont pas été récupérées.

3.6. Paiement du traitement mensuel en trentièmes (p. 231)

La rémunération des agents des ministères et de certains organismes d'intérêt public, qui sont autorisés à exercer leurs fonctions par prestations réduites pour des raisons sociales ou familiales ou pour convenances personnelles, est calculée au prorata des services effectifs.

Par contre, la rémunération des agents en congé pour des motifs impérieux d'ordre familial est calculée, si le nombre effectif de journées payables est supérieur à quinze, selon une formule $\frac{30 - X}{30}$ dans laquelle X représente le nombre de jours de congé.

Comparativement au premier de ces modes de calcul, le deuxième présente pour le personnel un avantage de 5,5 à 6,6 p.c. en moyenne.

La Cour a signalé au Premier Ministre que si le mode de calcul au prorata était le seul utilisé, l'économie, dont elle a estimé le montant par le biais d'une étude effectuée par coups de sonde, s'élèverait au moins à cent millions de francs par an.

3.7. Liquidation de traitements par anticipation (p. 255)

Alors que, depuis 1984, les dispositions en vigueur prévoient que le personnel des organismes d'intérêt public est payé à terme échu, la Caisse nationale de crédit professionnel continue à liquider les traitements de son personnel par anticipation.

4. Pensions

4.1. Régimes de pension

Organisme concerné:

— Institut national de Crédit agricole (p. 249 à 251).

Un nouveau régime de pension a été adopté dans cet organisme, avec effet au 1er janvier 1982.

Il s'agit d'une assurance-groupe contractée auprès de la S.M.A.P.

Cela s'est opéré sans l'accord des Ministres de tutelle, bien que le régime contienne des dispositions tout à fait nouvelles, telles que la possibilité de perce-

kapitaal te ontvangen in plaats van een rente. De bevoegdheid om het stelsel te wijzigen is op een onwettige wijze aan de raad van beheer toegekend. Het feit dat O.M.O.B. zelf de pensioendossiers beheert, beperkt de controlemogelijkheden.

Betrokken instelling:

— Nationale Kas voor Beroepskrediet (blz. 250-252).

Er is niet in een algemeen pensioenstelsel voorzien voor het directiepersoneel en de toestand van zijn leden is geregeld via individuele koninklijke besluiten die voordelen toekennen, vallend buiten de regels die op de rijksambtenaren van toepassing zijn, zoals bijvoorbeeld de erkenning van de in de privé-sector gepresteerde diensten.

Voor de overige personeelsleden bestaat een algemeen stelsel, maar dat is niet aangepast aan de wijzigingen die inzake pensioenen in de openbare sector zijn doorgevoerd.

Inzonderheid belooft de bijdrage van de betrokkenen slechts 6 pct., terwijl zulks in de openbare sector 7,5 pct. is.

4.2. Maximumbedrag van het pensioen

In dezelfde instelling worden de wettelijke bepalingen, die stellen dat het pensioen niet meer dan 715 500 frank (à 100 pct.) per jaar mag bedragen, niet toegepast.

5. Slotopmerking

Sedert het 146e Boek gepubliceerd is, zijn bepaalde nieuwe gegevens ontstaan.

De Minister van Financiën heeft inzonderheid aan het Rekenhof meegedeeld dat, met betrekking tot de openbare kredietinstellingen, thans een wetsontwerp in de maak is ten einde aan die instellingen een ruimere autonomie toe te kennen.

*
* *

B. Bespreking

Een lid wijst erop dat het Rekenhof diverse opmerkingen heeft gemaakt over het feit dat personeelsleden van de Bedrijfsraad voor Scheikunde en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven ter beschikking werden gesteld van het Nationaal Comité voor de Energie zonder dat de nodige formaliteiten werden vervuld.

Nu zegt het Rekenhof dat er bij de ambtenaren onvoldoende mobiliteit is en dat het voordeliger zou zijn voor de administratie om bij voorbeeld leerkrachten ter beschikking te stellen voor vacante func-

voir un capital au lieu d'une rente. La compétence d'adapter le régime accordée au conseil d'administration est illégale. Le fait que la S.M.A.P. gère elle-même les dossiers de pension limite les possibilités de contrôle.

Organisme concerné:

— La Caisse nationale de Crédit professionnel (p. 251 à 253).

Un régime général de pension n'est pas prévu pour le personnel de la direction et la situation de ses membres est réglée par des arrêtés royaux individuels, qui accordent des avantages en s'écartant des règles applicables aux agents de l'Etat comme la reconnaissance de services rendus dans le secteur privé.

Pour le reste du personnel, il existe un règlement général mais celui-ci n'est pas adapté aux modifications intervenues en matière de pension dans le secteur public.

En particulier, la cotisation des intéressés n'est que de 6 p.c. alors qu'elle s'élève à 7,5 p.c. dans le secteur public.

4.2. Montant maximal de la pension

Dans le même organisme, les dispositions légales selon lesquelles les pensions ne peuvent dépasser 715 500 francs (à 100 p.c.) par an ne sont pas appliquées.

5. Remarque finale

Depuis que le 146e Cahier a été publié, certaines données nouvelles sont apparues.

En particulier, le Ministre des Finances a signalé à la Cour, pour ce qui concerne les institutions de crédit, qu'un projet de loi était en cours d'élaboration, afin d'octroyer à ces organismes une plus grande autonomie.

*
* *

B. Discussion

Un membre relève que la Cour des comptes a formulé plusieurs observations à propos du fait que des agents du Conseil professionnel de la chimie et du Conseil central de l'économie ont été mis à la disposition du Comité national de l'énergie sans que les formalités nécessaires à cet égard aient été remplies.

Aujourd'hui, la Cour des comptes déclare qu'il n'y a pas suffisamment de mobilité au sein de la fonction publique. Et il serait, par exemple, plus avantageux pour l'administration de réaffecter certains ensei-

ties. Wanneer de Regering dit dan toch doet, maakt het Hof opmerkingen omdat met bepaalde procedure-aspecten onvoldoende rekening is gehouden.

Het lid geeft toe dat het Rekenhof in beide gevallen zijn rol speelt, doch er blijft een tegenstelling wat betreft de grond van de zaak.

De vertegenwoordiger van het Rekenhof verklaart dat er alleen opmerkingen worden gemaakt als bepaalde wettelijke of reglementaire formaliteiten niet zijn vervuld. Als het Hof constateert dat reeds meer dan tien keer dezelfde opmerking werd geformuleerd, dan zal de vraag worden gesteld of een wijziging van de wet of het reglement niet noodzakelijk is. Dit kan niet worden gezegd na één opmerking te hebben gemaakt.

Volgens hetzelfde lid wordt er niet genoeg gebruik gemaakt van de mobiliteit. De besluiten die in 1985 zijn genomen, zijn voor de ambtenaren aan zoveel voorwaarden onderworpen, dat ze dode letter zijn gebleven. Men kan geen mobiliteit opleggen aan ambtenaren die zulks in de praktijk niet willen. Een ambtenaar zal liever op non-actief worden gesteld, met behoud van wedde uiteraard, dan aangesteld te worden in een functie waar hij wel de kwaliteiten voor heeft, maar die hij met tegenzin moet uitoefenen.

De vertegenwoordiger van het Rekenhof repliceert hierop dat er twee types van mobiliteit zijn: de mobiliteit die van ambtswege wordt opgelegd en de mobiliteit die vrijwillig door de ambtenaar wordt gevraagd. De besluiten van 1985 betroffen vooral de vrijwillige mobiliteit. De opmerkingen die het Rekenhof heeft geformuleerd, betroffen daarentegen vooral de van ambtswege opgelegde mobiliteit.

Het lid zegt voorstander te zijn van een politiek waar de mobiliteit van ambtswege wordt opgelegd. Indien de Belgische Staat wil rationaliseren en de uitdagingen van deze tijd aannemen, dan moet hij de mobiliteit van zijn ambtenaren opleggen op basis van rationele beslissingen en niet op verzoek van de ambtenaar zelf. Voor sommige ambtenaren is er te weinig werk, terwijl anderen overstelpt worden met nieuwe taken.

Een Staat die grondig werd geherstructureerd en bijgevolg helemaal niet meer is wat hij 20 jaar geleden was, moet meer dan ooit belang hechten aan de mobiliteit van zijn personeel.

We dragen functies over aan Europa en aan de Gemeenschappen en Gewesten. Dat gaat niet zonder wijziging van het organigram. Indien de ambtenarij zo star blijft als nu, dan is de Belgische Staat veroordeeld tot het onderhouden van veel te veel ambtenaren aangezien sommigen zich op plaatsen bevinden waar er geen werk meer is voor hen.

gnants à des emplois vacants dans la fonction publique. Toutefois, lorsque le Gouvernement procède à de telles réaffectations, la Cour des comptes trouve encore à redire parce que certains points de procédure ont été insuffisamment respectés.

Tout en admettant que, dans les deux cas, la Cour des comptes joue son rôle, l'intervenant estime qu'il y a une contradiction en ce qui concerne le fond du problème.

Le représentant de la Cour des comptes répond que la Cour formule des observations uniquement lorsque certaines formalités légales ou réglementaires n'ont pas été remplies. Lorsque la Cour constate que la même observation a déjà été formulée plus de dix fois, elle posera la question de savoir si une modification de la loi ou du règlement ne s'impose pas. Elle ne peut le faire après une seule observation.

Selon le même intervenant, on ne fait pas suffisamment usage de la mobilité. Les arrêtés pris en 1985 sont soumis à des conditions si nombreuses pour l'agent qu'ils sont restés lettre morte. L'on ne peut imposer la mobilité aux agents qui ne le souhaitent pas. Un agent préférera être mis en disponibilité, bien entendu moyennant le maintien de sa rémunération, plutôt que d'être affecté à une fonction pour laquelle il possède peut-être les qualités requises, mais qu'il exercera à contrecœur.

Le représentant de la Cour des comptes réplique qu'il existe deux types de mobilité: la mobilité qui est imposée d'office et celle que l'agent demande de son plein gré. Les arrêtés de 1985 portaient surtout sur cette dernière. Les observations formulées par la Cour des comptes, par contre, portent essentiellement sur la première.

Le préopinant se dit partisan d'une politique où la mobilité serait imposée. Si l'Etat belge veut se rationaliser pour répondre aux défis de notre époque, il devra recourir à la mobilité de ses agents sur la base de décisions rationnelles et non pas à la demande de l'intéressé lui-même. Aujourd'hui certaines activités n'occupent plus un agent à temps plein, alors que d'autres agents sont submergés par de nouvelles tâches.

Un Etat qui a été entièrement restructuré et n'est plus du tout ce qu'il était il y a vingt ans, doit attacher plus d'importance que jamais à la mobilité de son personnel.

Le transfert de certaines fonctions à l'Europe, aux Communautés et aux Régions ne peut se faire sans modifications de l'organigramme. Si la fonction publique demeure aussi rigide qu'elle l'est actuellement, l'Etat belge se verra condamné à entretenir un nombre beaucoup trop élevé de fonctionnaires, dont certains seront affectés à des postes où il n'y a plus de travail.

In 1993 zal dit alles nog meer wijzigingen ondergaan.

Een lid vraagt of er bij de mobiliteit ook voorzieningen zijn getroffen wat het statuut betreft.

De vertegenwoordiger van het Rekenhof verwijst daarop naar het koninklijk besluit van 22 oktober 1982 dat de mobiliteit organiseert. Bij de huidige overheveling van ambtenaren van het nationaal naar het regionaal niveau, is die mobiliteit reeds georganiseerd. Met betrekking tot de mobiliteit van het onderwijzend personeel bestaat het koninklijk besluit nr. 76 van 10 november 1967, doch de nodige uitvoeringsbesluiten werden nooit genomen.

Het Rekenhof moet inderdaad opmerkingen maken per afzonderlijk geval, doch het doel is niet alleen die specifieke gevallen op te sommen maar ook om tot wijzigingen aan te zetten. Deze Subcommissie was in 1987, onder het voorzitterschap van de heer Chabert, begonnen met het ondervragen van alle Ministers. Ondertussen zijn er verkiezingen geweest en werd het werk onderbroken.

Een lid is van oordeel dat door het feit van de gewestvorming en het overhevelen van de ambtenaren naar de Gewesten, een nationale Minister minder geïnteresseerd is in dit probleem.

II. MINISTERIE VAN OPENBARE WERKEN

Toekenning van een vergoeding als gevolg van een fout begaan door een orgaan van de Staat (blz. 264)

A. Uiteenzetting door een vertegenwoordiger van het Rekenhof

Als gevolg van de onregelmatige weigering, in april 1977, van een verkavelingsvergunning voor gronden die in 1974 werden verworven, heeft de Rechtbank van Eerste Aanleg van Verviers de Staat veroordeeld tot de betaling aan de kandidaat-verkavelaar van een eerste provisie van 2 miljoen frank (vonnis van 4 november 1980), vervolgens van een tweede provisie van 5 miljoen frank (vonnis van 28 mei 1986). Twee deskundigen werden achtereenvolgens aangesteld om de schade juist te bepalen.

Na een door de Staat ingesteld hoger beroep heeft het Hof van Beroep van Luik, bij arrest van 30 maart 1987, gesteld dat het verslag van de eerste deskundige niet *a priori* verworpen diende te worden en de kandidaat-verkavelaar werd verzocht ten gronde te concluderen op basis van dat verslag, dat zijn « verlies » op 4 910 491 frank vaststelde.

Cette situation évoluera de manière encore plus importante à partir de 1993.

Un membre se demande si des dispositions ont été prises en ce qui concerne le statut des agents réaffectés.

En réponse à cela, le représentant de la Cour des comptes renvoie à l'arrêté royal du 22 octobre 1982 organisant la mobilité. Cette mobilité est également organisée dans le cadre du transfert actuel d'agents du niveau national vers le niveau régional. Toutefois, dans le cas particulier du personnel enseignant, les principes sont posés par l'arrêté royal n° 76 du 10 novembre 1967 relatif à la mobilité, dont les arrêtés d'exécution n'ont jamais été pris.

La Cour des comptes doit effectivement formuler des observations à propos de chaque cas individuel. Son but n'est cependant pas uniquement d'énumérer les cas particuliers, mais également de provoquer des modifications. En 1987, sous la présidence de M. Chabert, la Sous-Commission avait commencé à interroger chaque Ministre. Entre-temps, il y a eu des élections et ce travail a été interrompu.

Un membre estime encore que, du fait de la régionalisation et du transfert de nombreux fonctionnaires aux Régions, un Ministre national est moins intéressé par ce problème.

II. MINISTERE DES TRAVAUX PUBLICS

Octroi d'une indemnité à la suite d'une faute commise par un organe de l'Etat (p. 265)

A. Exposé d'un représentant de la Cour des comptes au sujet de ce chapitre

A la suite du refus irrégulier, en avril 1977, d'un permis de lotir des terrains acquis en 1974, le Tribunal de première instance de Verviers a condamné l'Etat à payer au candidat-lotisseur une première provision de 2 millions de francs (jugement du 4 novembre 1980), puis une seconde provision de 5 millions de francs (jugement du 28 mai 1986), deux experts étant successivement désignés pour déterminer le préjudice.

Sur appel de l'Etat, la Cour d'appel de Liège a, par arrêt du 30 mars 1987, considéré que le rapport du premier expert n'était pas à rejeter et a invité le candidat-lotisseur à conclure, au fond, sur la base de ce rapport, qui fixait son « manque à gagner » à 4 910 491 francs.

De Minister van Openbare Werken en de tegenpartij hebben een einde gemaakt aan de gerechtelijke procedure en in december 1987 werd een dading aangegaan waarbij de Staat zich ertoe verbond, boven de twee reeds toegekende provisies, een bedrag van 27 402 396 frank te betalen aan de tegenpartij.

Het Hof heeft de ordonnantie die daartoe uitgeschreven was, slechts ten belope van 10 400 000 frank geïndiceerd en verschillende opmerkingen geformuleerd betreffende de berekening van die vergoeding.

Aansluitend bij die opmerkingen heeft het Hof gewezen op de voordelen die de dading voor de tegenpartij oplevert: hij ontvangt in december 1987, met inbegrip van de provisies, een totale vergoeding van meer dan 35 miljoen frank als compensatie voor een verlies op een kapitaal van ongeveer 2 miljoen frank dat dertien jaar tevoren geïnvesteerd was en zulks terwijl het Hof van Beroep van Luik als basis voor de discussie een deskundigenverslag had opgelegd waarover weliswaar nog ten gronde besluiten uitgewisseld dienden te worden, maar dat desalniettemin besloot tot een « verlies » van 4 910 491 frank.

Aangezien de tegenpartij als gevolg van het optreden van het Hof slechts een deel van de toegekende vergoeding had kunnen verkrijgen, heeft ze het Hof van Beroep van Luik verzocht de betwiste dading te bekrachtigen; dat laatste werd gedaan bij arrest van 31 maart 1988 en de Staat werd veroordeeld de beloofde vergoeding geheel te betalen.

Daar het arrest kracht van gewijsde had, kon het Rekenhof niet anders dan de bijkomende betalingsordonnantie viseren, maar het heeft zijn vorige opmerkingen in herinnering gebracht en nogmaals bevestigd.

Tot op heden zijn zijn twee brieven onbeantwoord gebleven.

B. Bespreking

De vertegenwoordiger van het Ministerie van Openbare Werken bevestigt dat het Rekenhof volkomen gelijk heeft. Deze dading is tot stand gekomen op het kabinet van de toenmalige Minister zonder medeweten van de Commissie voor de Geschillen van het Ministerie van Openbare Werken. De dading is tegen de wil in van de administratie gebeurd. Blijkbaar heeft de toenmalige Minister geen rekening gehouden met de gunstige evolutie, in het voordeel van de Staat, zoals vermeld in het arrest van 30 maart 1987 van het Hof van Beroep.

De vertegenwoordiger van het Rekenhof vindt dit punt een schoolvoorbeeld van de gevallen die werkelijk hun plaats hebben in de Boeken van het Rekenhof.

Een lid zegt verontrust te zijn bij het horen van deze cijfers: een vergoeding die initieel 2 miljoen bedroeg wordt daarna, door middel van een dading, tot

Mettant fin à cette procédure judiciaire, le Ministre des Travaux publics et la partie adverse ont, en décembre 1987, conclu une transaction par laquelle l'Etat s'engageait à payer, en sus des deux provisions déjà allouées, une somme de 27 402 396 francs.

La Cour n'a visé l'ordonnance émise de ce chef que jusqu'à concurrence de 10 400 000 francs et a formulé diverses remarques à propos du calcul de cette indemnité.

Aux termes de ses remarques, elle a mis en évidence le caractère avantageux, pour le particulier, de cette transaction par laquelle il obtient, en décembre 1987, une indemnisation totale de plus de 35 millions de francs, provisions comprises, en compensation d'un « manque à gagner » sur un capital d'environ 2 millions de francs, investi treize ans plus tôt, et ce alors même que la Cour d'appel de Liège avait retenu, comme base de discussion, un rapport d'expertise qui, s'il était certes sujet à discussion, n'en concluait pas moins à un « manque à gagner » de 4 910 491 francs.

N'ayant obtenu, suite à l'intervention de la Cour, qu'une partie de l'indemnité allouée, le candidat-lotisseur a demandé à la Cour d'appel de Liège d'entériner la transaction querellée, ce qui a été fait par arrêt du 31 mars 1988, condamnant l'Etat à payer l'indemnité promise dans sa totalité.

Cet arrêt étant coulé en force de chose jugée, la Cour n'a pu que viser l'ordonnance de paiement complémentaire, mais elle a rappelé et confirmé ses remarques antérieures.

Jusqu'à ce jour, ses deux lettres sont restées sans réponse.

B. Discussion

Le représentant du Ministère des Travaux publics confirme que la Cour des comptes a pleinement raison. Cette transaction a été conclue au cabinet du Ministre de l'époque, à l'insu de la Commission des litiges du Ministère des Travaux publics. La transaction s'est faite contre la volonté de l'administration. Le Ministre de l'époque n'a apparemment pas tenu compte de l'évolution favorable à l'Etat de l'arrêt du 30 mars 1987 devant la Cour d'appel.

Le représentant de la Cour des comptes trouve que ce point est un exemple type des cas qui ont véritablement leur place dans les Cahiers de la Cour des comptes.

Un membre se déclare inquiet en entendant ces chiffres: une indemnité qui se montait initialement à 2 millions est portée ensuite à 35 millions par voie de

35 miljoen verhoogd! Hij spreekt de hoop uit dat dergelijke gevallen zeldzaam zijn en vraagt wat er *in casu* nog aan gedaan kan worden. Waarom werd trouwens de gerechtelijke procedure gestopt om deze dading af te sluiten?

De vertegenwoordiger van het Rekenhof verklaart dat het Hof van Beroep alleen de dading in een arrest heeft opgenomen. Wat betreft de grond van de zaak, had het Hof geen bevoegdheid meer: de dading was door alle betrokken partijen ondertekend. De verantwoordelijkheid valt volledig ten laste van de Minister die op een gegeven moment de beslissing heeft genomen.

Een ander lid vraagt zich af of het Rekenhof wel al de elementen van deze zaak heeft opgenomen in de uiteenzetting op bladzijde 264 van het 146e Boek van het Rekenhof. Het gebeurde lijkt in hoge mate onwaarschijnlijk. Er moeten nog bijkomende elementen zijn tussen het arrest van 30 maart 1987 waarin de schadevergoeding op ongeveer 5 miljoen frank werd geraamd en de dading op 21 december 1987. Tijdens die periode was de Minister van Openbare Werken al op de hoogte van de beslissing van het Hof van Beroep te Luik.

Volgens het lid kan de beschrijving die wordt gegeven van deze zaak niet voldoende zijn om de beslissing van de Minister, genomen op 21 december 1987, te motiveren.

De vertegenwoordiger van het Rekenhof stelt dat de beschrijving in het 146e Boek weliswaar een samenvatting van deze zaak is, maar toch getrouw weergeeft wat zich voorgedaan heeft. Wat werkelijk is gebeurd, is dat de Minister op een bepaald ogenblik heeft besloten om deze zaak te beëindigen door een dading. De rechtbanken konden nadien alleen nog deze dading in een vonnis bevestigen. Het Rekenhof heeft inderdaad nog om verdere inlichtingen verzocht, doch er werd nooit geantwoord.

III. MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING

Contracten voor leveringen voorafgegaan door intentiebrieven die niet gepaard gaan met een boekhoudkundige vastlegging. Prijzencontrole (blz. 116)

A. Uiteenzetting door een vertegenwoordiger van het Rekenhof

De vertegenwoordiger van het Rekenhof maakt de voorafgaande opmerking dat in het domein «landsverdediging» de dossiers niet op dezelfde wijze behandeld kunnen worden als in de andere materies van levering van goederen en diensten, bij voorbeeld bij het bouwen van een brug.

transaction! Il espère que les cas de ce genre sont rares et demande ce que l'on peut encore faire en l'occurrence. Pour quelle raison du reste a-t-on arrêté la procédure judiciaire pour conclure cette transaction?

Le représentant de la Cour des comptes déclare que la Cour d'appel n'a fait que reprendre la transaction dans un arrêt. En ce qui concerne le fond de l'affaire, les tribunaux n'étaient plus compétents: la transaction avait été signée par toutes les parties concernées. La responsabilité incombe entièrement au ministre qui a pris la décision à un certain moment.

Un autre membre se demande si la Cour des comptes a bien repris tous les éléments de cette affaire dans l'exposé de la page 265 du 146e Cahier. Ce qui s'est passé paraît hautement invraisemblable. Il doit y avoir des éléments supplémentaires entre l'arrêt du 30 mars 1987, dans lequel l'indemnité était estimée à environ 5 millions, et la transaction du 21 décembre 1987. A cette époque, le Ministre des Travaux publics était déjà au courant de la décision de la Cour d'appel de Liège.

Selon l'intervenant, la description de cette affaire est incomplète et ne permet pas de justifier la décision prise par le Ministre le 21 décembre 1987.

Le représentant de la Cour des comptes déclare que, s'il est exact que la description contenue dans le 146e Cahier ne constitue qu'un résumé de l'affaire, elle n'en reproduit pas moins fidèlement tous les événements. Ce qui s'est passé réellement, c'est qu'à un certain moment, le Ministre a décidé de clore l'affaire par une transaction. Après cela, les tribunaux n'avaient plus d'autre possibilité que de confirmer cette transaction dans un jugement. La Cour des comptes a effectivement demandé des informations supplémentaires, mais il ne lui a jamais été répondu.

III. MINISTERE DE LA DEFENSE NATIONALE

Contrats de fournitures précédés de lettres d'intention non assorties d'un engagement comptable. Contrôle des prix (p. 117)

A. Exposé d'un représentant de la Cour des comptes

Le représentant de la Cour des comptes fait observer préalablement que, dans le domaine de la défense nationale, les dossiers ne peuvent être traités de la même manière que dans les autres secteurs de fournitures de biens et de services, par exemple celui de la construction de ponts.

Bij het voorliggende geval zijn bepaalde Franse firma's betrokken die nauwe banden hebben met de Franse regering.

Het probleem is dat van de intentiebrieven. Deze aanbestedingen waren in 1986 voorafgegaan door intentiebrieven. Deze brieven bepaalden dat de definitieve overeenkomsten later gesloten zouden worden, op voorwaarde dat de betrokken firma's hun verbintenissen inzake prijzen en compensaties zouden nakomen. Indien zulks het geval is, kan de Staat niet meer van die intentie afzien zonder schadevergoeding verschuldigd te zijn aan de firma's. De intentiebrieven leggen dus de Staat een juridische verplichting op.

Het Rekenhof heeft opgemerkt dat het procédé van de intentiebrieven die onder bepaalde voorwaarden leiden tot een juridische verplichting, in strijd is met de wetgeving op de openbare aanbestedingen.

Een aanpassing van deze wetgeving kan worden overwogen voor de aanbestedingen van Landsverdediging. Hier rijst dan het probleem van de controle der prijzen. Het Rekenhof heeft gesuggereerd dat men de boekhouding van het contracterende bedrijf zou onderzoeken om na te gaan of de prijs op een normale wijze werd bepaald.

Meestal gaat men tewerk door middel van vergelijkingen van de voorgestelde prijs met die welke wordt gevraagd voor leveringen aan andere landen. Na deze opmerkingen van het Rekenhof, antwoordt de Minister dat hij in de toekomst nauwer zal toezien wanneer op die manier wordt tewerkgegaan.

B. Bespreking

Een lid merkt op dat de bestaande wetgeving niet aangepast is aan deze bestellingen. Vóór het produkt wordt gemaakt, tracht men klanten te vinden om voldoende afzet te hebben. En pas daarna wordt de beslissing om te produceren genomen. De kostprijs is inderdaad een probleem, maar het gaat dan ook niet om een vergelijkbaar produkt, noch in prijs, noch in kwaliteit, aangezien deze produkten niet overal verkrijgbaar zijn. Een aanpassing van de wet is dan ook noodzakelijk.

Een ander lid haalt hier een vroegere zaak aan waarbij aan vier elektronica-firma's (M.B.L.E., Bell Telephone, A.C.E.C. en Siemens) door de Belgische Staat opdracht werd gegeven om onderzoek te verrichten naar draadloze overbrenging voor lange afstand. Op dat moment was er nood aan dergelijke apparatuur en kon geen bestaande leverancier daaraan voldoen. De Belgische Staat, die gedeeltelijk het onderzoek financierde, had een *a priori*-verbintenis aangegaan die, indien de onderzoeken tot resultaat zouden leiden, een bestelling van een zekere omvang tot gevolg zou hebben. Dit onderzoek heeft, in de loop van de jaren 80, tot resultaat geleid en in

Dans le cas présent se trouvaient impliquées certaines firmes françaises qui ont des liens étroits avec le Gouvernement français.

Le problème porte sur les lettres d'intention. En 1986, des adjudications ont été précédées de lettres d'intention, aux termes desquelles les contrats définitifs seraient conclus ultérieurement, pour autant que les firmes intéressées respectent leurs engagements en matière de prix et de compensations. S'il en était ainsi, l'Etat ne peut plus renoncer à ses intentions sans être tenu de dédommager les firmes. Les lettres d'intention débouchent donc sur une obligation juridique dans le chef de l'Etat.

La Cour des comptes a fait observer que le procédé des lettres d'intention qui entraînent, dans certaines conditions, une obligation juridique, est contraire à la législation relative aux adjudications publiques.

On peut envisager d'adapter cette législation en ce qui concerne les adjudications de la Défense nationale. Il se pose alors le problème du contrôle des prix. La Cour des comptes a suggéré d'examiner la comptabilité de l'entreprise adjudicataire pour vérifier si le prix a été fixé normalement.

Généralement, l'on compare le prix proposé au prix demandé pour des fournitures à l'étranger. Le Ministre répond à ces observations de la Cour des comptes qu'il sera plus vigilant à l'avenir lorsqu'une telle procédure sera suivie.

B. Discussion

Un commissaire fait remarquer que la législation existante n'est pas adaptée à ces commandes. Avant de fabriquer un produit, l'on cherche des clients, de manière à disposer de débouchés suffisants. La décision de produire n'est prise qu'ensuite. Le coût soulève effectivement un problème, mais le produit en question ne peut être comparé à aucun autre ni en prix, ni en qualité, puisqu'il ne peut pas être obtenu partout sous la même forme. Une adaptation de la loi s'impose donc.

Un autre commissaire évoque en l'espèce une ancienne affaire, dans laquelle l'Etat belge avait chargé quatre firmes spécialisées en matière d'électronique (M.B.L.E., Bell Telephone, A.C.E.C. et Siemens) d'effectuer des recherches relatives à la transmission sans fil pour longues distances. Il existait, à l'époque, un besoin d'appareillages de transmission *ad hoc* auquel aucun fournisseur ne pouvait satisfaire. L'Etat belge, qui finançait en partie les recherches, avait contracté un engagement *a priori* qui aurait permis, si les recherches avaient abouti, de décrocher une commande d'une certaine importance. Ces recherches ont été couronnées de succès au cours

1986 was het project voldoende gevorderd om tot een industriële bestelling over te gaan. Op dat ogenblik echter was de omvang van deze bestelling nog slechts een minimum van de oorspronkelijke bedoeling.

De Rapporteur,
F. TRUFFAUT.

De Voorzitter,
P. WINTGENS.

des années 80, et en 1986, le projet en question était suffisamment avancé pour qu'une commande industrielle puisse être passée. Celle-ci a été malheureusement réduite à la portion congrue.

Le Rapporteur,
F. TRUFFAUT

Le Président,
P. WINTGENS.